

RASEBORG
RAASEPORI

RASEBORG.FI

HANDLINGSMODELL FÖR FÖREBYGGANDE AV VÅLD I NÄRA RELATIONER OCH FAMILJEVÅLD

Godkänd i bildningsnämnden 04/2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Handlingsmodell för förebyggande av våld i nära relationer och familjevåld	I
Våld mot barn inom hemmet	2
Förebyggande verksamhet	3
Ingripande	3
Våld i parrelationer	5
Förebyggande verksamhet	7
Ingripande	7
Våld mot äldre	9
Förebyggande verksamhet	10
Ingripande	10
Kontaktuppgifter	II

HANDLINGSMODELL FÖR FÖREBYGGANDE AV VÅLD I NÄRA RELATIONER OCH FAMILJEVÅLD

Bakgrund

Ett av verksamhetsmålen för stadens bildningssektor år 2022 var att tillsätta en tvärssektoriell samarbetsgrupp för det våldsförebyggande arbetet, vars uppgift var att utarbeta en handlingsmodell för att förebygga våld i nära relationer och familjevåld. Arbetsgruppen tillsattes under sommaren 2022 och inledde sitt arbete i september och har därefter mötts fem gånger. Ansvarig för arbetsgruppens arbete har varit stadens välfärdskoordinator.

Finland har förbundit sig att följa Europarådets konvention (den s.k. Istanbulkonventionen) om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet. Konventionen trädde i kraft i Finland den 1 augusti 2015. FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs av FN:s generalförsamling 20.11.1989 och trädde i kraft på det internationella planet 2.9.1990. Konventionen har gällt som lag i Finland sedan år 1991.

Kommunerna har en lagstadgad skyldighet att förebygga och ingripa i våld i nära relationer och inom familjen. Förebyggande verksamhet genomförs på samhällelig nivå genom politiska och tjänstemannabeslut.

Inledning

Våld i nära relationer är ett allvarligt folkhälsoproblem, som kan drabba vem som helst oberoende av samhällsklass, kultur, ålder eller kön.

Syftet med denna handlingsmodell är att identifiera och definiera olika typer av våld i nära relationer, att informera om hur våld i nära relationer kan förebyggas samt att ge information om vart man kan vända sig och hur man bör agera vid vetskap eller misstanke om att våld förekommer. Handlingsmodellen behandlar våld riktat mot barn, våld i parrelationer samt våld riktat mot äldre.

Handlingsmodellen riktar sig först och främst till anställda inom Raseborgs stad, men den kan även vara ett verktyg för personer inom tredje sektorn, t.ex. för ledare inom hobbyverksamhet eller olika föreningar.

Alla människor bör reagera på och ingripa i våld som man upptäcker eller då man misstänker att någon utsätts för eller använder sig av våld. Många är dessutom i sin yrkesroll både etiskt och juridiskt skyldiga att ingripa i våld, göra anmälningar till myndigheter och hänvisa den utsatta vidare till hjälp och stöd.

Att ingripa i våld förebygger senare våld och kan till och med rädda liv. Att ta våldet på tal är inte lätt, men otroligt viktigt. Redan att fråga om upplevelser av våld är i sig en aktion som kan hjälpa den som blir utsatt eller den som använder sig av våld att gestalta situationen och ta emot hjälp. I många fall kan det behövas upprepade försök till diskussion innan offret är beredd att ta emot hjälp.

En viktig del av det våldsförebyggande arbetet är även att på samhällelig nivå kontinuerligt arbeta med normer och värderingar kring makt och våld, samt öka kunskapen kring förekomsten av våld och dess effekter.

VÅLD MOT BARN INOM HEMMET

Definition

Våld mot barn är förbjudet enligt såväl internationell som nationell lagstiftning, Konventionen om barnets rättigheter | UNICEF och Europarådets konvention 88/2011 - Valtiosopimukset - FINLEX®. Barn kan utsättas för många former av våld i sitt hem. Gemensamt för allt utövande av våld mot barn i hemmet är att det är den/de vuxna som skall se till att barnet är tryggt som utsätter barnet för våldet. Detta medför skada för barnets utveckling på många olika nivåer (se <https://www.unicef.fi/vart-arbete/barnets-rattigheter/barnkonventionen/>).

De olika formerna av våld mot barn inom hemmet:

Fysiskt våld

- luggningar, nyp, örfilar, knuffningar, slag
- skaka en baby
- disciplinära straff (smisk, slag)
- kemiskt våld, att utsätta barnet för farliga substanser som alkohol och/eller olämpliga mediciner

Psykiskt våld

- hot om våld
- mobbning som nedsättande kommentarer kring beteende, prestationer, utseende
- hot om att man tänker lämna barnet eller familjen
- hota om att skada sig själv eller någon annan

Exponering till våldsamma situationer

- våld inom familjen
- högljudda och arga gräl mellan vårdnadshavare
- våld mot den ena vårdnadshavaren
- våld mot ett äldre/yngre syskon

Försummelse av de grundläggande behoven

- får inte mat, sömn, hygien och kläder som är rätt för barnets ålder
- en känsla av trygghet och omvårdnad saknas
- vårdnadshavarna är inte de trygga vuxna de bör vara

Sexuellt våld

- exponering till sexuella handlingar
- sexuella trakasserier riktade mot barnet
- våldtäkt

(Se vidare Raseborgs stads "Verksamhetsmodell för förebyggande av sexuella trakasserier och ingripande i dessa")

FÖREBYGGANDE VERKSAMHET

Förebyggande verksamhet genomförs på samhällelig nivå genom att:

- Minska riskfaktorerna för våld, såsom fattigdom i barnfamiljer samt rusmedelsproblem och psykiska problem
- Stöda föräldraskap utan våld
- Ordna sexual-, känslö- och säkerhetsfostran för barn och unga
- Se till att yrkesutbildade inom social- och hälsovården har tillräcklig kompetens

I Raseborg stöder vi även personal inom småbarnspedagogik, skolor, bibliotek, simhallen, hobbyverksamhet och församlingarna dels att upptäcka barn som utsätts för våld, dels genom att erbjuda information om hur de kan ta detta känsliga ämne till tals med barnet.

Material för den förebyggande verksamheten

Tecken på våld mot barn - Dags att prata om

Dags att prata om våld mot barn - för dig som är yrkesverksam - Dags att prata om

<https://www.mariaakatemia.fi/toiminta/ehkaiseva-vakivaltatyo/>

INGRIPANDE

Alla som möter barn i sitt arbete har skyldighet att ingripa vid misstanke om att ett barn utsätts för våld.

Då ett barn berättar om våld:

- när barnet/ungdomen berättar om det skedda, var lugn, lyssna och håll dig neutral
- anteckna barnets/ungdomens berättelse och dina egna frågor så ordagrant som möjligt
- intervjua inte aktivt barnet/ungdomen genom att fråga för mycket om saken utan låt honom/henne spontant och med egna ord berätta om händelserna
- infoga inte saker, exempelvis antaganden om den eventuella förövaren, som barnet/ungdomen inte själv har nämnt
- pressa inte barnet/ungdomen till att berätta mera än han/hon själv vill
- tacka barnet/ungdomen och berätta för honom/henne att det är din skyldighet att anmäla saken vidare och att det är polisens uppgift att utreda om ett brott har skett
- gör omedelbart en polisanmälan och en barnskyddsanmälan
- handla enligt myndigheternas anvisningar

Då du bevittnar våld mot ett barn:

- ingrip i situationen
- berätta för barnet att det är din skyldighet att anmäla saken vidare och att det är polisens uppgift att utreda om ett brott har skett
- gör omedelbart en polisanmälan och en barnskyddsanmälan
- handla enligt myndigheternas anvisningar

Då du av någon orsak har oro över att ett barn utsätts för våld:

- prata med barnet och fråga hur han/hon mår
- berätta om din oro
- om barnet berättar om våldet följ anvisningarna ovan
- om barnet inte berättar kan du nämna att
 - ❖ våld alltid är fel och skadligt
 - ❖ hjälp finns att få
 - » Framsida - Nuortennetti
 - » Brottsofferjouren, hjälper personer som utsatts för ett brott och deras anhöriga via telefon 116 006 och chatt
 - » För barn och unga (endast på finska) - <https://varjosta.fi/sinulle-nuori/>

VÅLD I PARRELATIONER

Definition

Med våld i parrelation avses våld som förekommer i en nära relation mellan två människor. Våldet förekommer ofta i hemmet eller på andra privata ställen. Våldsamt beteende förekommer sällan en gång, utan tenderar att upprepas och förvärras. Den som länge levit i en våldsamt relation förlorar ofta sin egen upplevelse och konsekvenserna av våldet. Personen beskyller ofta sig själv för situationen och kan ha svårt att ta emot hjälp.

Våld inom parrelationer kan vara riktat mot både män och kvinnor, men speciellt våld riktat mot kvinnor är ett utbrett och omfattande problem i Finland. Enligt EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) utsätts finländska kvinnor betydligt mer för våld än kvinnor i EU-länderna i genomsnitt. Enligt Statistikcentralen var 77 procent av offren för våld i par- och nära relationer kvinnor år 2019. I Finland dör mellan 15-30 kvinnor per år av våld, 60 procent av dem har dödats av en partner eller tidigare partner.

Våld under sällskapande

- Begreppet avser våld i unga parrelationer
- Skiljer sig från våld i parrelationen mellan vuxna, eftersom en ung persons emotionella och kognitiva färdigheter ännu inte är fullt utvecklade. Yngre personer förstår nödvändigtvis inte vad som är önskvärdt och tillåtet i ett förhållande, eftersom de ännu inte har samma färdigheter i sociala relationer som vuxna.

De olika formerna av våld i nära relationer:

Fysiskt våld

- spotta, klösa, bita
- riva, ruska om, knuffas, hålla fast
- förhindra passage eller låsa in, spärra fast
- kasta, vrida, slå, strypa
- bränna, t.ex. med cigarett eller kokande vatten
- droga
- försumma vård, inte ge tillgång till hjälpmedel eller mediciner

Psykiskt våld

- nedvärdering, förödmjukelse, utskällning, användning av öknamn, hån
- undertryckning, kontroll, påtryckning, utpressning, isolering, skrämning
- söndering av föremål
- förhindrande av sömn
- hot om att skada människor eller husdjur

Sexuellt våld

- påtryckning till sex eller sexuella handlingar
- beröring mot ens vilja
- fotografering av sex eller publicering av bilder utan tillstånd
- våldförelse på en person som sover eller sitter
- våldtäkt

Ekonomiskt våld

- någon annans pengar eller annan egendom används utan tillstånd
- någon blir påtryckt att ge pengar eller ta lån på ett sätt som gynnar den som utövar påtryckning
- föremålet för våldet begränsas i användningen av sitt konto eller sina bankkort
- egendom säljs, förstörs eller förbrukas utan tillstånd
- handlingar förfalskas eller en intressebevakare missbrukar sin ställning

Förföljelse

- upprepade kontakter på ett för offret oönskat sätt, t.ex. per telefon, besök, presenter, användning av mellanhand för att ta kontakt
- hot, skrämsel och kontroll som också kan riktas mot barn och andra närstående
- konkret följande eller vistelse i närheten av en plats där personen befinner sig
- observation hemma eller i vilken som helst annan miljö, direkt genom att titta eller t.ex. använda kikare eller kameror
- med tekniska hjälpmedel följa, fotografera och avlyssna information samt kapa och missbruka information
- upprepade rättegångar samt obefogade barnskydds- eller brottsanmälningar

Digitalt våld

- överdriven oönskad kontakt enligt offret
- sändning av ångestskapande och skrämmande meddelanden
- kontroll av partners användning av sociala medier, med påtryckning och radering av kontakter på sociala medier
- påtryckning att visa innehåll i meddelanden eller delning av lösenord
- begränsning av användningen av den teknik som partnern innehar och tvångsmässig kontroll
- genomgång av privat information och personliga meddelanden
- avlyssning och olovlig observation
- spridning av intimt bildmaterial på internet, eller hot om det
- fotografering av offret i hemlighet eller utan tillstånd
- utpressning av offret med intima bilder

FÖREBYGGANDE VERKSAMHET

Var uppmärksam på följande varningstecken som kan tyda på att någon är utsatt för våld i sin parrelation:

- Personen verkar vara rädd för sin partner och/eller överdrivet noggrann med att vara denne till lags
- Personen undviker att träffa släktingar och vänner eller att prata i telefon när partnern är närvarande
- Personens partner kritiserar eller förnedrar personen inför andra, detta kan ofta vara maskerat som "humor"
- Personen berättar att partnern övertalar eller tvingar personen till sexuella handlingar
- Partnern är kontrollerande och bestämmer t.ex. vem personen får träffa, hur länge hen får vara borta hemifrån, till vad personen får använda pengar
- Personen talar ofta om partnerns svartsjuka, heta temperament och kontrollbehov
- Personen upplever ångest och är deprimerad. Självförtroendet försämras och personen är ovanligt tyst.
- Personen har fysiska skador (som t.ex. blåmärken, sår, benbrott etc.), men orsakerna som personen anger till att dessa skador uppkommit verkar inte stämma överens med skadornas natur. Personen verkar dessutom råka ut för olyckshändelser ovanligt ofta.
- Personens barn verkar vara rädda för partnern och personen vill inte lämna barnen ensamma med partnern
- Efter en separation verkar den tidigare partnern ha svårt att lämna personen i fred

INGRIPANDE

Det är viktigt att ta upp dessa frågor endast i sådana situationer som känns säkra och inger förtroende, och se till att det t.ex. inte finns barn närvarande.

Då du är orolig över att någon utsätts för våld i parförhållande:

- fråga hur personen mår
- fråga om det förekommer våld i personens liv, speciellt i nära relationer
- fråga om det i personens liv eller nära relationer finns någon som personen är rädd för
- om diskussionen stannar upp eller personen du oroar dig över inte erkänner att den upplever våld, kan du berätta t.ex. att:
 - ❖ hjälp finns att få, om situationen ändras
 - ❖ våld är alltid fel och skadligt, både för den som utsätts direkt för det men också för barn som utsätts indirekt

Då någon berättar om våld i parförhållande:

- lyssna och tro på vad personen berättar
- berätta att hjälp alltid finns att få
- hjälp personen att hitta stöd (se kontaktuppgifter)

Då du bevittnar våld i en parrelation

- ingrip och för den utsatta i trygghet
- larma polisen och handla enligt myndigheternas instruktioner

VÅLD MOT ÄLDRE

Definition

Med våld mot äldre avses en eller upprepade handlingar eller frånvaro av nödvändig handling, som utförs inom en nära relation (makar, samboende, föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar eller andra personer som t.ex. en granne eller vårdare). Handlingen, eller frånvaron av handlingen, förorsakar skada eller smärta hos den äldre person, hotar den personliga utvecklingen och/eller dennes ekonomiska säkerhet. Våldet kan alltså vara både handlingar som i juridisk mening betraktas som allvarliga brott och handlingar som enligt den rådande lagstiftningen inte definieras som brott. (*Torontodeklarationen och Europeiska ministerrådets definition*)

De olika formerna av våld mot äldre:

Fysiskt våld

- slag, sparkar, knuffar
- våld med tillhygge
- drag i håret
- att bli fasthållen, nypt och skakad

Psykiskt/emotionellt våld

- förlöjligande, okvädningsord
- isolering
- kontrolltvång
- skrämsel, hot och utpressning

Sexuellt våld

- påtvingade handlingar
- våldtäkt, sexuella trakasserier
- sexuellt kränkande språk

Ekonomiskt våld

- personliga tillhörigheter slås sönder eller avsiktligt förstörs
- utpressning
- stöld

Försummelse

- avsiktlig eller oavsiktlig felaktig medicinering
- otillräcklig föda
- bristande omsorg som att inte få hjälp med sin hygien

Latent våld

- ständig rädsla eller oro för våld
- ilska eller aggressivitet som visar sig i förövarens kroppshållning och kroppsuttryck
- påminner om tidigare erfarenheter av våld

Kemiskt våld

- avsiktligt skada en persons fysiska eller psykiska välfärd med läkemedel, rusmedel, kemikalier, lösningsmedel eller motsvarande medel.

FÖREBYGGANDE VERKSAMHET

Gällande våld mot äldre handlar det främst om att vara medveten om att det förekommer och vara uppmärksam på:

- då partnern är överbeskyddande, kontrollerande eller vägrar lämna personen ensam
- den äldre personen inte ges möjlighet att prata och svara på frågor själv
- tillbakadragenhet och rädsla
- då den sagda orsaken till skadan inte stämmer överens med skadans utseende
- då personen har bett om hjälp upprepade gånger för diffusa åkommor
- då personen inte vill söka vård för sina skador/åkommor
- känslomässiga uttryck
 - ❖ gråt, självdestruktiva tankar och prat
 - ❖ aggressivt beteende

INGRIPANDE

Det är viktigt att ta upp dessa frågor endast i sådana situationer som känns säkra och inget förtroende, och se till att det t.ex. inte finns barn närvarande.

Då du är orolig över att en äldre blir utsatt för våld:

- fråga hur personen mår
- berätta om din oro
- fråga om det i personens liv eller nära relationer finns någon som personen är rädd för
- om diskussionen fortsätter, kan man fråga mera direkt om upplevelserna av våld
- hänvisa till stödjande instanser (se kontaktuppgifter)

Då den äldre berättar om våld:

- lyssna och tro på vad den berättar
- berätta att hjälp alltid finns att få
- hjälp den äldre att hitta stöd (se kontaktuppgifter)

Då du bevittnar våld mot en äldre:

- ingrip och för den äldre i trygghet
- larma polisen och handla enligt myndigheternas instruktioner

KONTAKTUPPGIFTER

- Social och krisjouren - akut kris- och socialhjälp dygnet runt tel. **029 151 2221**
- Kontaktuppgifter till Västra Nylands välfärdsområde:
 - ❖ Familjearbete
 - » servicekoordinator Annette Lindberg, tel. **040 556 1840**
 - ❖ Barnskyddets jour, vardagar kl. 8–15, tel. **040 586 5631**
 - » Ta **under övriga tider** i brådskande fall kontakt med social- och krisjouren, tel. **029 151 2221**
- Brottsofferjouren/Rikosuhripäivystys, tel. **116006**, <https://www.riku.fi/>
- Nollalinja – hjälp gällande våld i nära relationer och våld riktat mot kvinnor, tel. **080 005 005** (24 h) <https://nollalinja.fi/>
- Naistenlinja – rådgivning och stöd för kvinnor och flickor som upplevt våld <https://naistenlinja.fi/pa-svenska>
- Net skyddshem/Nettiturvakoti https://nettiturvakoti.fi/sv_netskyddshem/
- För män som utsatts eller varit våldsamma - <https://www.miessakit.fi/>
- Psykporten - <https://www.mielenterveystalo.fi/sv>

Polisinrättningen i Västra Nyland - tipstelefon **0295 413 031** eller vihjeet.lansi-uusimaa@poliisi.fi